

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2013:11
ARKEOLOGISK FÖRUNTERSÖKNING I AVGRÄNSANDE SYFTE

Hästa

RAÄ Stockholm 250 m. fl., Spånga socken,
Stockholms kommun, Uppland

Dnr 4311-11360-2013

Annica Ramström

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2013:11
ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING I AVGRÄNSANDE SYFTE

Hästa

RAÄ Stockholm 250 m. fl., Spånga socken,
Stockholms kommun, Uppland

Dnr 4311-11360-2013

Annica Ramström

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	6
Syfte och frågeställningar.....	7
Metod	7
Resultat	7
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen.....	10
Referenser	11
Administrativa uppgifter	12
Bilagor.....	13
Bilaga 1. Schakttabell	
Bilaga 2. Anläggningstabell	

© 2013 Arkeologgruppen

Arkeologgruppen rapport 2013:11

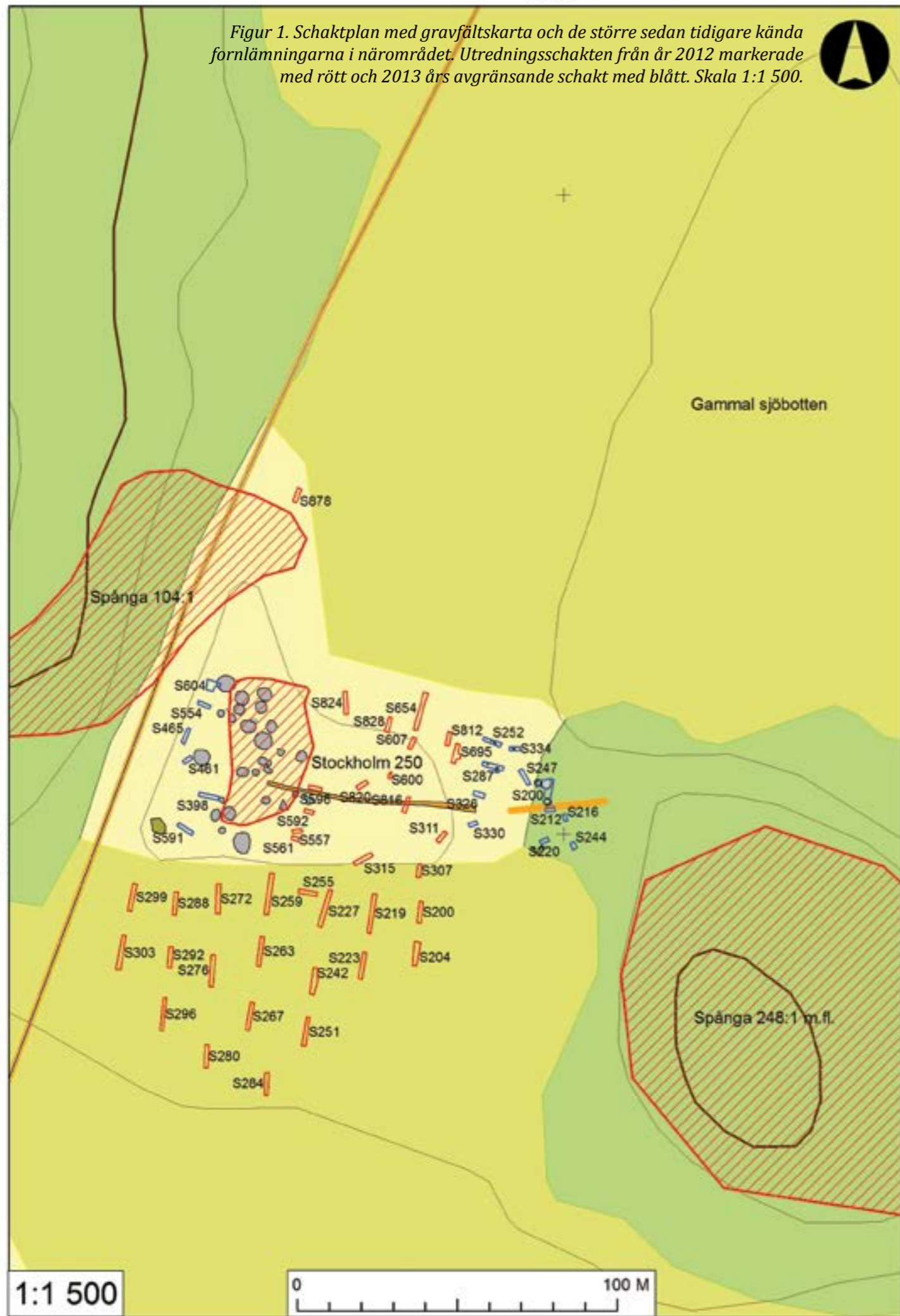
Författare Annica Ramström

Grafisk form Nina Balknäs @ Högtoeps Diverse

Omslagsfoto Highland Cattle-boskap vid Hästa gård.
Foto av Annica Ramström.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr 2012/0903.

Figur 1. Schaktplan med gravfältskarta och de större sedan tidigare kända fornlämningarna i närområdet. Utredningsschakten från år 2012 markerade med rött och 2013 års avgränsande schakt med blått. Skala 1:1 500.

Sammanfattning

I samband med ändringen av Akallälänkens sträckning invid Hästa gård, har Arkeologgruppen AB genomfört en förundersökning i avgränsande syfte av fornlämning Stockholm 250 med flera. Undersökningsområdet är beläget på Järvafältet, söder om Hästa gård, nära gränsen mellan Stockholm och Järfälla kommun. Området är beläget inom Stockholms stads kulturresevat Igelbäcken.

Gravfältet Stockholm 250 avgränsades mot väster med hjälp av sökschakt, se figur 1. De yttersta gravarna mot väster bestod av två stensättningar, varav den sydligaste var bevuxen med ett slånbuskage. I samband med avgränsningen gjordes en mycket översiktlig gravfältskarta som visar att de synliga gravarna består av cirka 25 runda stensättningar och 2 triangulära stensättningar.

I den östra delen drogs schakt mot öster utifrån de vid utredningen 2012 funna lämningarna i syfte att avgränsa densamma, se figur 1. Den hålväg som tidigare uppmärksammats, år 2012, fortsatte mot öster, A 210. I den norra delen återfanns ett antal anläggningar i form av härdar och stolphål i S252, S287 och S334, samma typer av anläggningar som hittades vid utredningen 2012. Även det topografiska läget för anläggningarna var likartat.

Det topografiska läget för schakt S200 där tre anläggningar i form av en härd, A207, en härdgrop A208 samt en stenpackning A209 hittades var något annorlunda mot övriga schakt, de de var belägna på en förhöjning. I härden, A207, togs ett kolprov som visade på en datering till 1 500–1 400 f.Kr., vilket är en äldre datering än den yngre järnåldersfas som finns i det lägre partierna i norr.

Sammanfattningsvis kan sägas att samtliga hittade anläggningar, vid utredningen 2012 och föreliggande undersökning, har återfunnits på den norra sidan om hålvägen (A573 och A210) längs med en terrass ut mot den havsvik som under yngre järnålder gått in här. Däremot härden A207 och övriga anläggningar i schakt S200 har ett något annorlunda topografiskt läge på en förhöjning i landskapet och i en terräng bestående av blockrik morän.

Inledning

I samband med ändringen av Akallälänkens sträckning invid Hästa gård, har Arkeologgruppen AB genomfört en förundersökning i avgränsande syfte av fornlämning Stockholm 250 med flera. Undersökningen genomfördes i maj år 2013 av Annica Ramström och Leif Karlenby som också utarbetat rapporten. Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län och bekostades av Trafikverket.

Undersökningsområdet är beläget på Järvafältet, söder om Hästa gård, nära gränsen mellan Stockholm och Järfälla kommun. Området är beläget inom Stockholms stads kulturresevat Igelbäcken.

Figur 2. Översiktskarta med utredningsområdet markerat med rött kryss.

Bakgrund och kulturmiljö

Vid en särskild arkeologisk utredning som genomfördes av Arkeologgruppen AB år 2012 inom samma område kunde det konstateras att det fanns ytterligare förhistoriska lämningar öster om gravfältet Stockholm 250. Dessa lämningar var svårtolkade och bestod av en hästskoformad stensättning, härdar och stolphål. I området med stolphål och härdar hittades en torshammare som daterades till vikingatiden. Den topografiska och morfologiska likheten med kultplatsen vid Lilla Ullevi, Upplands Bro socken, RAÅ 145 är slående och platsen bedömdes vara en möjlig kultplats från yngre järnålder (Karlenby & Ramström 2012).

Följden av resultaten från den särskilda arkeologiska utredningen blev att ett nytt läge för Akallälänken utarbetades öster om utredningsområdet från 2012. I och med att utredningens uppdrag var att konstatera eventuella lämningar som inte var synliga ovan mark gjordes ingen avgränsning av lämningen i det skedet. Därför kan man se föreliggande rapport och undersökning som en direkt fortsättning på den särskilda arkeologiska utredningen från år 2012.

För en mer ingående redogörelse av kultur- och fornlämningsmiljö kring Hästa hänvisas till Karlenby & Ramström 2012 och där anförd litteratur.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att avgränsa fornlämning RAÅ Stockholm 250 med flera gentemot dels den tänkta sträckningen för Akallälänken och dels för en tillfällig byggväg.

Metod

För att avgränsa fornlämning RAÅ Stockholm 250 mot väster och nuvarande Akallälänken drogs sökschakt utifrån de västligast synliga gravarna. En gravfältskarta över samtliga synliga gravar upprättades. Avgränsningen gjordes i syfte att avgränsa för en tänkt byggväg.

För att avgränsa den eventuella kultplats som låg öster om gravfältet, och som hittades år 2012, grävdes sökschakt ytterligare mot öster och den tilltänkta nya sträckningen för Akallälänken, med utgångspunkt i utredningsschakten.

Schakten grävdes skiktvis ner till anläggningsnivå. Misstänkta anläggningar handrensades och enstaka anläggningar väster om gravfältet grävdes. Ingen av de misstänkta anläggningar som grävdes visade sig vara något av antikvariskt intresse och mättes där med inte in eller beskrevs.

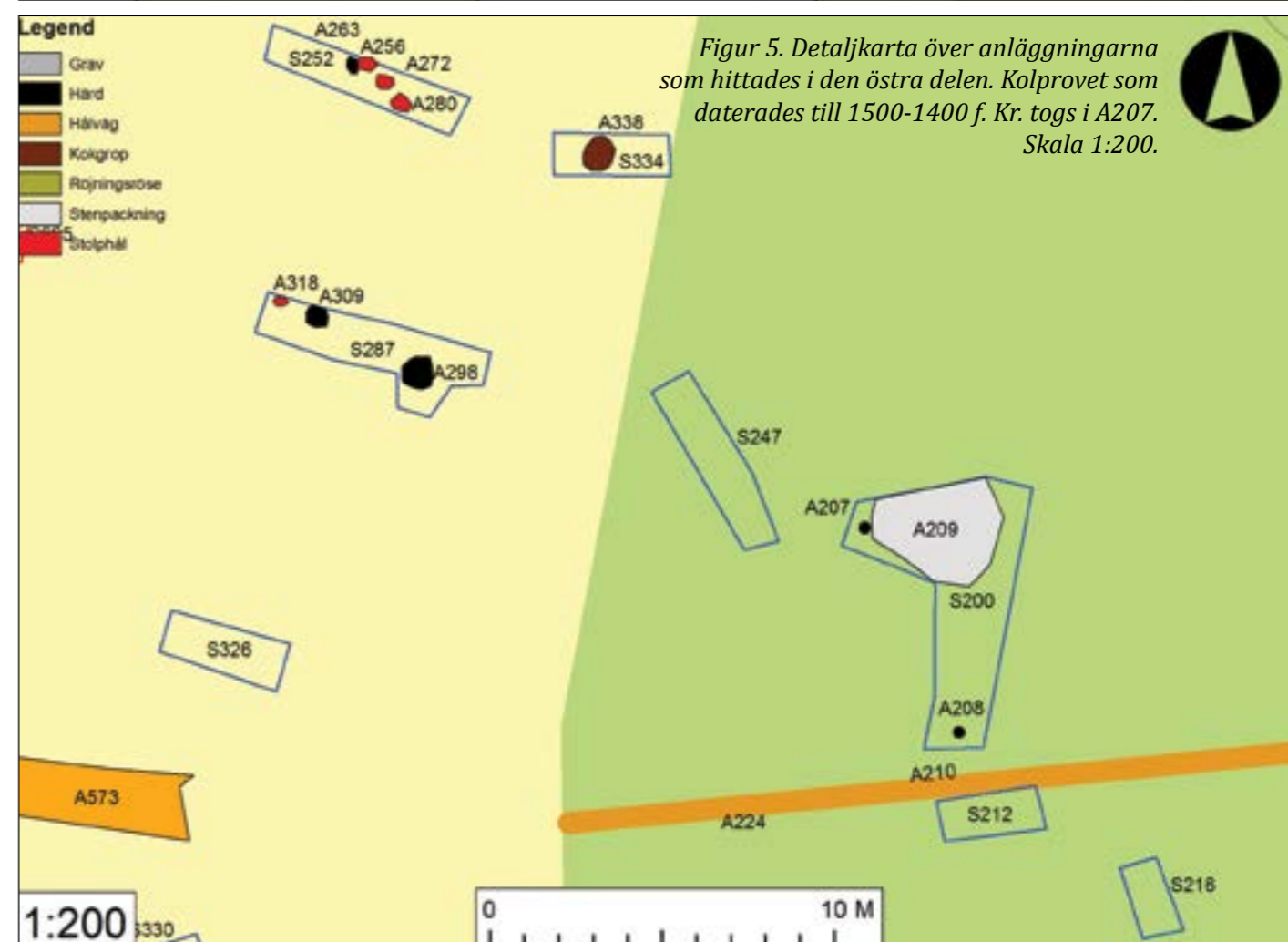
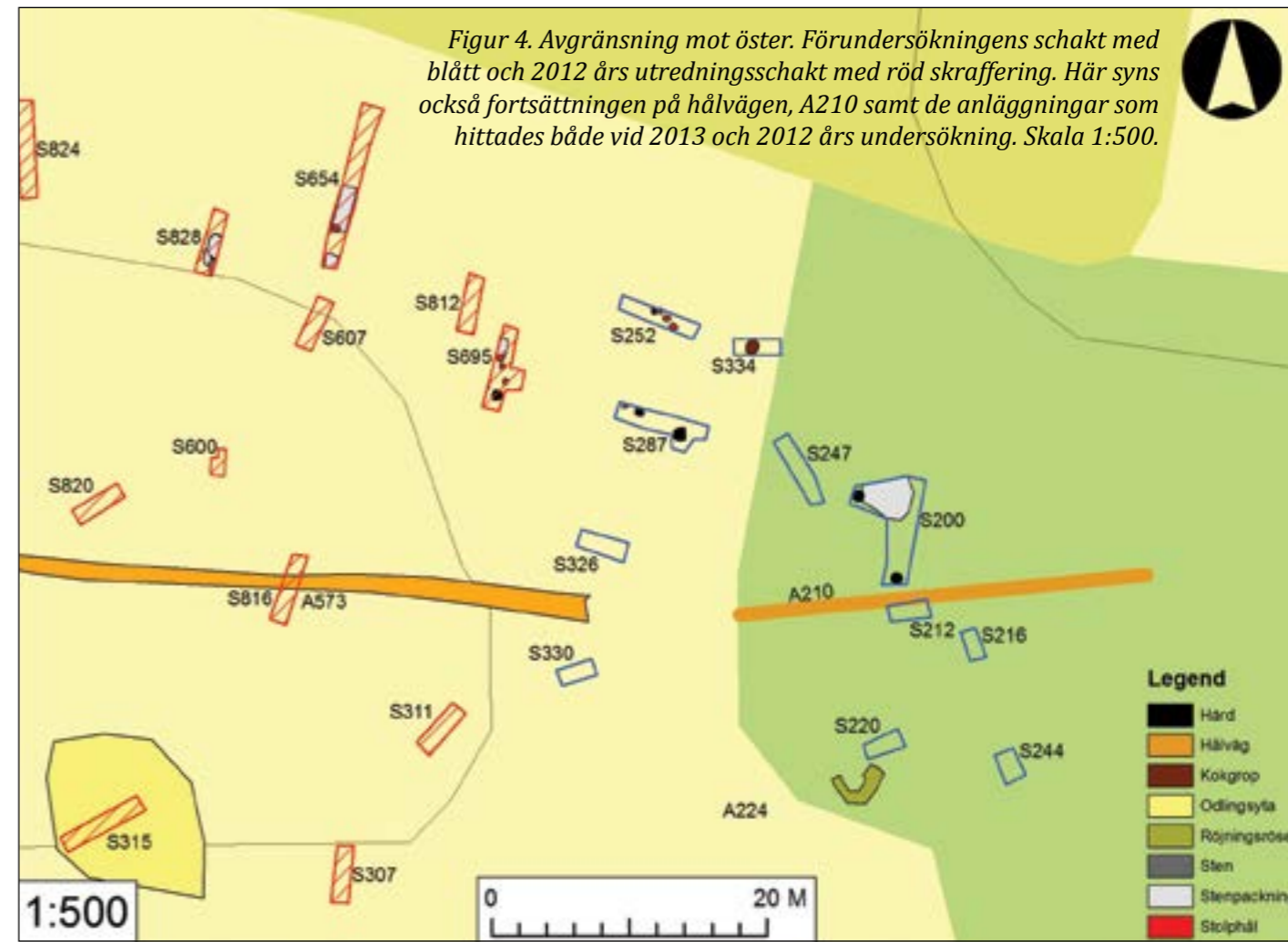
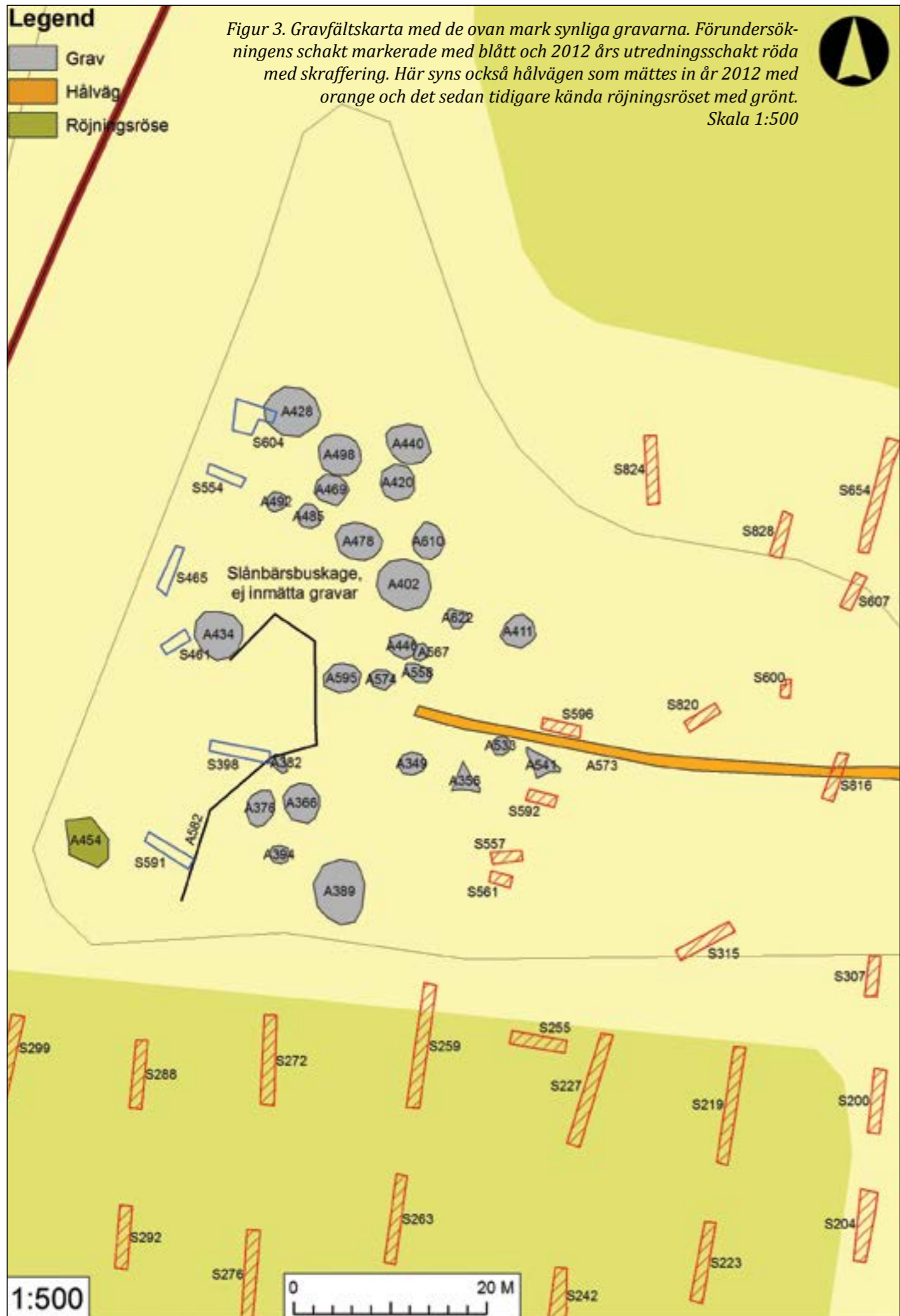
All inmätning skedde med GPS med en precision som motsvarar en totalstation och överfördes sedan till dokumentationssystemet Intrasis. Den skriftliga dokumentationen bestod av schaktbeskrivningar och anläggningsbeskrivningar. Digitala data har bearbetats i Intrasis Analysis och ArchGis.

Resultat

Gravfältet Stockholm 250 avgränsades mot väster med hjälp av sökschakt, se figur 3. De yttersta gravarna mot väster bestod av två stensättningar, varav den sydligaste var bevuxen med ett slånbuskage. I samband med avgränsningen gjordes en mycket översiktlig gravfältskarta som visar att de synliga gravarna består av cirka 25 runda stensättningar och 2 triangulära stensättningar. I den västra delens mitt finns ett område som vid inmätningen inte var möjligt att inventera på grund av det stora och täta slånbuskaget som fanns på platsen. Området söder om A434 verkar har använts som grustäkt eller av annan anledning schaktats ur vilket fått till följd att vatten samlas i urschaktningen, trots att marken i övrigt inte är sank eller vattensjuk, området markeras i figur 3 med begränsningslinje A582.

I områdets sydvästra hörn fanns ett sedan tidigare känt odlingsröse, RAÅ Stockholm 756, som var cirka 5 meter i diameter.

I den östra delen drogs ytterligare schakt mot öster utifrån de vid utredningen 2012 funna lämningarna i syfte att avgränsa desamma, se figur 1. Den hålväg som tidigare uppmärksammats, år 2012, fortsatte mot öster, A 210. I den norra delen återfanns ett antal anlägg-

ningar i form av härdar och stolphål i S252, S287 och S334, samma typer av anläggningar som hittades vid utredningen 2012. Även det topografiska läget för anläggningarna var likartat.

Det topografiska läget för schakt S200 där tre anläggningar i form av en härd, A207, en härdgrop A208 samt en stenpackning A209 hittades var något annorlunda mot övriga schakt. Schaktet som drogs inne i ett slånbuskage var högre beläget då den här delen av undersökningsområdet bestod av en markerad förhöjning. Något öster om schaktet, men norr om hålvägen, sluttade terrängen förhållandevis kraftigt mot öster och bestod här av storblockig morän, området öster om schaktet dömdes ut av topografiska skäl.

I härden, A207, togs ett kolprov som visade på en datering till 1 500–1 400 f.Kr., vilket är en äldre datering än den yngre järnåldersfas som finns i det lägre, terrasserade, partiet i norr.

I schakt S252 fanns dock ett stolphål, A256, som var grävt genom härden A263, vilket ytterligare tyder på att det finns flera faser eller händelser inom lämningen.

Sammanfattningsvis kan sägas att merparten av de hittade anläggningarna i form av härdar och stolphål har återfunnits på den norra sidan om hålvägen A210 längs med en terrass ut mot den havsvik som under yngre järnålder gått in här. Däremot härden A207 och övriga anläggningar i schakt S200 har ett något annorlunda topografiskt läge på en förhöjning i landskapet och i en terräng bestående av blockrik morän.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Arkeologgruppen AB har följt den undersökningsplan som upprättades utifrån Länsstyrelsens kravspecifikation när det gäller syfte och metod. Arkeologgruppen anser att fornlämningarna är ordentligt avgränsade mot väster och öster både genom sökschakt men också genom topografiska förhållanden.

En avvikelse mot undersökningsplanen finns dock. I kostnadsberäkningen fanns inte medel avsatta för någon ¹⁴C-datering. I samråd med Länsstyrelsen i Stockholms län och med godkännande från Trafikverket bestämdes att de pengar som fanns avsatta för eventuell konservering istället skulle omfördelas och användas för en datering av den topografiskt avvikande härd som hittades i S200.

Föreliggande rapport samt fältarbete har hållit sig inom den stipulerade kostnadsberäkningen samt delgivits Länsstyrelsen i Stockholms län samt Trafikverket inom den avsatta tiden för arbetet.

Referenser

Tryckta källor

Karlenby, L & Ramström, A. 2012. Akallalänken invid Hästa gård. Spånga socken, Stockholms kommun, Uppland. Arkeologgruppen rapport 2012: 18. Finns att ladda ner på www.arkeologgruppen.se.

Administrativa uppgifter

Landskap: Uppland
Län: Stockholms län
Kommun: Stockholms kommun
Socken: Spånga socken
Fastighet: Hästa

Arkeologgruppens diarienummer: Ag 2013_12
Länsstyrelsens diarienummer: 4311-11360-2013
Projektnr: 2013_12
Fornlämningsnr: Stockholm 250 m. fl.

Projektgrupp:
Annica Ramström och Leif Karlenby

Personal:
Annica Ramström och Leif Karlenby

Undersökningstid: 2013-05-28 till 2013-05-30

Exploateringsyta: —

Undersökt yta: 66 löpmeter

Läge: Ekonomiska kartan, blad 10I 7d

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:

—

Digitalt arkiv:

Digitala data förvaras tillsvdare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Bilaga 2. Anläggningstabell

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Längd/m	Bredd	Djup/m	Beskrivning	Anl
200	4	3	0,1-0,2	Under myllig torv fanns botten av lera	A207, A208, A209
212	2	1,2	0,1	Myllig torv, i botten morän.	
216	4		0,1	Myllig torv, i botten storblockig morän.	
220	4		0,1	Myllig torv, i botten storblockig morän.	
244	2	1,2	0,1	Myllig torv i botten lera.	
247	4	1,2	0,1	Myllig torv i botten morän	A
252	5	1,2	0,1-0,2	Under 0,05 m grästorv fanns 0,15 m siltig matjord, i botten morän och lera. I den västra delen av schaktet fanns moränsten medan det var helt stenfritt mot öster.	A256, A263, A272 A280
287	6	1,2	0,1	Direkt under grästorven hittades två anläggningar. I den leriga silten under torven hittades ytterligare en anläggning. I väster större block upptill 0,4 m stora medan det i öster var stenfritt.	A298, A309, A318
326	5	1,2	0,2	Under grästorven cirka 0,15 m silt. I botten siltig lera.	
330	3	1,2	0,2	Under grästorven cirka 0,15 m silt. I botten siltig lera.	
334	3	1,2	0,1	Anläggning direkt under grästorven.	A338
398	7	1,2	0,2	Under grästorven cirka 0,15 m silt. I botten siltig lera.	
461	4	1,2	0,1-0,2	Under grästorven cirka 0,15 m silt. I botten siltig lera.	
554	5	1,2	0,1	Under grästorven cirka 0,15 m silt. I botten siltig lera. Möjligen påförda massor.	
604	6	5		Under grästorven cirka 0,15 m silt. I botten siltig lera. Möjligen ingår den i den yta som undersöktes på 1970-talet.	

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

Anr	Kontext	Typ	Storlek/m	Beskrivning
207	S200	Härd	1	Rikligt med skörbränd sten. Kolprovet taget.
208	S200	Härdgrop	1	Skärvig sten med inslag av enstaka kol.
209	S200	Stenpackning		Stenpackning i en i övrigt stenfri miljö. Avgränsad av sten i storleken 0,3 m i diam väster. Påfylld med moränsten 0,1-0,15 som tillsammans med packningen bildar en plåtå.
210		Hålväg		
224		Röjningsröse	5	Lagt mellan två större block markfasta block. Mindre sten uppslängd mellan blocken, cirka 0,1-0,3 m stora. Mot S finns en sten upplagd som bildar en kant.
	S247	Röjningsröse		Uppslängd sten mot två större markfasta block i V. Den uppkastade stenen bestod både av naturlig och skärvig sten i storleken 0,1-0,2 m. 3 stenar bildar vad som eventuellt kan vara ett stolphål.
256	S252	Stolphål	0,5	Stenskott med sten i storleken 0,1-0,3.
263	S252	Härd	0,5	Fortsätter in i schaktvägg. Härden är skuren av A256. Innehåller sot, kol, skörbränd och skärvig sten.
272	S252	Stolphål	0,5	Stenskott med skoning 0,15-0,2 m stora stenar. Delvis skärvig sten i skoningen.
280	S252	Stolphål	0,7	Stenskott med sten i storleken 0,25-0,4 m.
298	S287	Härd	1,1	Innehållande sot och kol, skärvig och skörbränd sten. Anlagd mot en större sten i nordöst.
309	S287	Härd	0,7	Innehållande sot, kol samt skärvig och skörbränd sten.
318	S287	Stolphål	0,4	Stenskott med tre skoningsstenar i storleken 0,2 m i diam.
338	S334	Kokgrop	0,8	Sot, kol, skörbränd och skärvig sten i storleken 0,15-0,3 m i diam.
454		Odlingsröse		Blandad sten mest större block 1-1,2 m stora.

